

ผลของโปรแกรมการส่งเสริมการดูแลตนเองต่ออาการหายใจลำบาก
ของผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง

นางสาวสมลรัตน์ อัจกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพยาบาลศาสตร์

คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-14-2216-4

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I 22537077

THE EFFECT OF SELF CARE PROMOTION PROGRAM ON DYSPNEA OF PATIENTS
WITH CHRONIC OBSTRUCTIVE PULMONARY DISEASE

Miss Sumonrat Artkul

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
for the Degree of Master of Nursing Science Program in Nursing Science

Faculty of Nursing
Chulalongkorn University

Academic year 2005

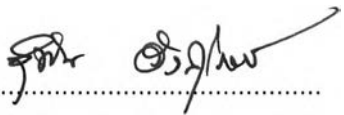
ISBN 974-14-2216-4

481861

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ผลของโปรแกรมการส่งเสริมการดูแลตนเองต่ออาการหายใจลำบากของผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง
โดย นางสาว สุมลรัตน์ อัจกุล
สาขาวิชา พยาบาลศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนกพร จิตปัญญา

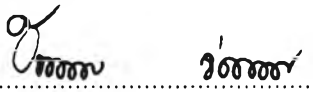

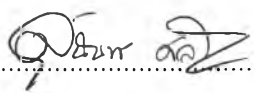
คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับเป็นส่วหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ร.ต.อ.หญิง ดร. ยุพิน อังสุโรจน์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. วีณา จีระแพทย์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ชนกพร จิตปัญญา)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุนันท์ ศลโกสม)

สมลรัตน์ อาจกุล: ผลของโปรแกรมการส่งเสริมการดูแลตนเองต่ออาการหายใจลำบาก
 ของผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง (THE EFFECT OF SELF CARE PROMOTION PROGRAM
 ON DYSPNEA OF PATIENTS WITH CHRONIC OBSTRUCTIVE PULMONARY DISEASE)
 อ.ที่ปรึกษา: ผศ.ดร. ชนกพร จิตปัญญา, 123 หน้า ISBN 974-14-2216-4

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการส่งเสริม
 การดูแลตนเองต่ออาการหายใจลำบากของผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ป่วยโรคปอด
 อุดกั้นเรื้อรังที่มารับการตรวจรักษาที่แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลต้ง ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่
 กำหนด จำนวน 40 ราย โดยเก็บรวบรวมในกลุ่มควบคุมก่อนจนครบ 20 ราย แล้วจึงเก็บรวบรวมข้อมูล
 ในกลุ่มทดลองอีก 20 ราย โดยให้กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีความคล้ายคลึงกันในเรื่องระดับความ
 รุนแรงของโรค และประเภทของยาที่ได้รับ กลุ่มควบคุมได้รับการพยาบาลตามปกติ ในขณะที่กลุ่ม
 ทดลองได้รับโปรแกรมการส่งเสริมการดูแลตนเองที่ผู้วิจัยสร้างตามกรอบแนวคิดของ Orem ซึ่ง
 ประกอบด้วยการสร้างสัมพันธภาพ การให้ข้อมูล การฝึกทักษะปฏิบัติ และการส่งเสริมสนับสนุน โดย
 ใช้แผนการสอนเกี่ยวกับการส่งเสริมการดูแลตนเองและคู่มือการส่งเสริมการดูแลตนเอง โปรแกรม
 การส่งเสริมการดูแลตนเองได้รับการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้น
 นำไปทดลองใช้กับผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังจำนวน 3 ราย เพื่อดูความเหมาะสมของโปรแกรมการ
 ส่งเสริมการดูแลตนเอง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบวัดอาการหายใจลำบาก
 (Visual Analogue Scale) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน
 มาตรฐาน สถิติทดสอบที และ ANCOVA โดยมีค่าเฉลี่ยอาการหายใจลำบากก่อนการทดลองเป็น
 ตัวแปรร่วม

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. อาการหายใจลำบากของกลุ่มทดลองภายหลังได้รับโปรแกรมการส่งเสริมการดูแลตนเอง
 น้อยกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. อาการหายใจลำบากภายหลังเข้าร่วมโปรแกรมการส่งเสริมการดูแลตนเองของกลุ่ม
 ทดลองน้อยกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการพยาบาลตามปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สาขาวิชา.....พยาบาลศาสตร์.....

ปีการศึกษา.....2548.....

ลายมือชื่อผู้พิมพ์.....สมลรัตน์ อาจกุล.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....ชนกพร จิตญา.....

4677632036: MAJOR NURSING SCIENCE

KEY WORD: SELF CARE PROMOTION PROGRAM / DYSPNEA / CHRONIC OBSTRUCTIVE PULMONARY DISEASE

SUMONRAT ARTKUL: THE EFFECT OF SELF CARE PROMOTION PROGRAM ON DYSPNEA OF PATIENTS WITH CHRONIC OBSTRUCTIVE PULMONARY DISEASE. THESIS ADVISOR: ASST. PROF. CHANOKPORN JITPANYA, Ph.D., 123 pp. ISBN 974-14-2216-4

This quasi-experimental research aimed to test the effect of the Self Care Promotion Program on dyspnea in patients with chronic obstructive pulmonary disease (COPD). The subjects were 40 COPD patients attending at the out patient department, Trang Hospital. The subjects were arranged into a control group, and an experimental group. The groups were matched in terms of disease severity and medications. The control group received conventional nursing care, while the experimental group received the four-week session of Self Care Promotion Program. The program was developed based on Orem's Self Care theory. The program has four dimensions: (a) interactive nursing care, (b) didactic information, (c) self-care exercises, and (d) supportive care. The program was validated by a panel of experts. Research instrument was Dyspnea Visual Analogue Scale (DVAS) which was used to measure dyspnea perception. Statistical techniques used in data analysis were percentage, means, standard deviation, t-test, and ANCOVA.

Major results were as follows:

1. At the end of the program, the experimental group reported significantly less dyspnea than they did before receiving the intervention, at the .05 level.
2. The posttest mean score of dyspnea of the experimental group was significantly lower than that of the control group, at the .05 level.

Field of study.....Nursing Science.....   Student's signature..... *Sumonrat Artkul* .....

Academic year.....2005.....   Advisor's signature..... *Ch. J.* .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างสูงของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนกพร จิตปัญญา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา ข้อคิดเห็น เสนอแนะแนวทางที่เป็นประโยชน์เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ รวมทั้งให้ความเมตตา ความห่วงใย เอาใจใส่ และเป็นกำลังใจให้ตลอดระยะเวลาของการทำวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.วีณา จีระแพทย์ ประธานสอบวิทยานิพนธ์ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนันท์ ศลโกสมุ กรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้กรุณาให้คำแนะนำและเป็นที่ปรึกษาในเรื่องการใช้สถิติ

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์คณะพยาบาลศาสตร์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีค่ายิ่งแก่ผู้วิจัย ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิจากสถาบันต่างๆ ทุกท่าน ที่ได้สละเวลาในการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย พร้อมทั้งให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง รวมทั้งขอกราบขอบพระคุณ ผู้อำนวยการ หัวหน้าพยาบาล หัวหน้างานผู้ป่วยนอก แพทย์ พยาบาลและเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลตั้งที่กรุณาอำนวยความสะดวกและให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณผู้ช่วยกลุ่มตัวอย่างทุกท่านที่สละเวลาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลตั้ง ที่สนับสนุนด้านเวลาเพื่อการศึกษา และขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการโครงการสนับสนุนทุนวิทยานิพนธ์ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่สนับสนุนทุนการทำวิจัย

ขอขอบคุณพี่ๆ น้องๆ เพื่อนร่วมรุ่น เพื่อนร่วมงาน และเพื่อนคนอื่นๆ ทุกท่านและเจ้าหน้าที่คณะพยาบาลศาสตร์ ที่คอยให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือแก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

ท้ายที่สุดขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ และสมาชิกครอบครัวทุกคน ที่คอยเป็นกำลังใจ และให้การสนับสนุนในทุกด้านแก่ผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฌ
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
ปัญหาการวิจัย.....	5
แนวคิดเหตุผลและสมมติฐานการวิจัย.....	6
ขอบเขตการวิจัย.....	8
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
1. โรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง.....	11
2. อาการหายใจลำบาก.....	13
2.1 ความหมายอาการหายใจลำบาก.....	13
2.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับอาการหายใจลำบากในผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง..	16
2.3 แนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาการหายใจลำบาก.....	19
2.4 อาการหายใจลำบากในผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง.....	22
2.5 การประเมินอาการหายใจลำบาก.....	23
3. การพยาบาลในการลดอาการหายใจลำบาก.....	28
4. แนวคิดทฤษฎีการดูแลตนเองของ Orem.....	31
5. โปรแกรมการส่งเสริมการดูแลตนเอง (Self Care Promotion Program).....	36
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	40
7. กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	45
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	46

เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย.....	53
การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง.....	56
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	56
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	61
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	62
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย.....	68
อภิปรายผลการวิจัย.....	68
ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้.....	72
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป.....	73
รายการอ้างอิง.....	74
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	82
ภาคผนวก ข จดหมายเรียนเชิญผู้ทรงคุณวุฒิและจดหมายขอความร่วมมือในการ เก็บข้อมูลวิจัย.....	84
ภาคผนวก ค เอกสารการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างและตัวอย่างเครื่องมือในการทำวิจัย	89
ภาคผนวก ง ตารางข้อมูลเพิ่มเติม.....	121
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	123

สารบัญญัตินำ

ตารางที่		หน้า
1	คุณสมบัติของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมเมื่อได้รับการจับคู่จำแนกตามระดับความรุนแรงของโรคและยาที่ได้รับ.....	49
2	จำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังจำนวน 40 คน จำแนกตามเพศ อายุ สถานภาพสมรส เชื้อชาติ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือน.....	50
3	จำนวนและร้อยละของข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังจำนวน 40 คน จำแนกตามประวัติการสูบบุหรี่ จำนวนปีที่ได้รับการวินิจฉัยว่าเป็นโรคปอดอุดกั้นเรื้อรัง การเข้าพักรักษาตัวในโรงพยาบาล และจำนวนครั้งของการเข้าพักรักษาในโรงพยาบาล.....	52
4	ลำดับของกิจกรรมการพยาบาลในการพบผู้ป่วยครั้งที่ 1.....	60
5	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของอาการหายใจลำบากของผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังที่ได้รับโปรแกรมการส่งเสริมการดูแลตนเอง.....	63
6	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนอาการหายใจลำบากของผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังของกลุ่มทดลองหลังได้รับโปรแกรมการส่งเสริมการดูแลตนเองและกลุ่มควบคุมหลังได้รับการพยาบาลตามปกติ โดยมีคะแนนเฉลี่ยอาการหายใจลำบากก่อนการทดลองเป็นตัวแปรร่วม.....	63
7	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยอาการหายใจลำบากหลังการทดลองของกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการส่งเสริมการดูแลตนเองและกลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ ด้วยสถิติทดสอบความแปรปรวนร่วม (Analysis of Covariance: ANCOVA) โดยมีคะแนนค่าเฉลี่ยอาการหายใจลำบากก่อนการทดลองเป็นตัวแปรร่วม.....	64
8	คะแนนอาการหายใจลำบากก่อนการทดลองของผู้ป่วยโรคปอดอุดกั้นเรื้อรังของกลุ่มที่ได้รับโปรแกรมการส่งเสริมการดูแลตนเองและกลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ.....	122